วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คู่มือและแนวปฏิบัติทางวิชาการ (Academic Best Practices)

คู่มือการทำวิทยานิพนธ์ มจร ด้วยการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ฉบับสมบูรณ์

แนวทางการใช้ AI เป็นผู้ช่วยวิจัยเชิงพุทธบูรณาการ ถูกต้องตามจริยธรรมวิชาการ สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิตวิทยาลัย มจร

๑ นโยบายและหลักจริยธรรมการใช้ AI ในวิทยานิพนธ์ มจร (AI Academic Integrity)

สำคัญสูงสุด

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) สนับสนุนการนำปัญญาประดิษฐ์ (Generative AI) มาใช้เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการวิจัย ภายใต้กรอบกติกาวิชาการและหลักธรรมาภิบาล:

1. AI = Co-Pilot (ไม่ใช่ Ghostwriter)
นิสิตต้องเป็นผู้รับผิดชอบเนื้อหา ข้อค้นพบ และข้อสรุปทั้งหมด 100% ห้ามให้ AI เขียนเนื้อหาแทนโดยตรง

2. ความโปร่งใส (Disclosure)
ต้องระบุในกิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements) หรือระเบียบวิธีวิจัย ว่าใช้โมเดลใด ในขั้นตอนใด พร้อมแนบตัวอย่าง Prompt

3. ห้ามละเมิดลิขสิทธิ์ (Turnitin Pass)
ต้องผ่านการตรวจสอบการคัดลอกวรรณกรรมด้วย Turnitin / อักขราวิสุทธิ์ ค่าความคล้ายคลึงไม่เกินเกณฑ์ของหลักสูตร (ปกติ ≤ 20-25%)

ข้อห้ามเด็ดขาด (Strict Prohibition): ห้ามนำข้อมูลอ่อนไหว ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants ตาม พ.ร.บ. PDPA) หรือเนื้อหาที่ยังไม่ได้เผยแพร่ ป้อนลงใน Public AI ที่ไม่มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

๒ แผนผังเครื่องมือ AI สำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มจร (AI Research Toolstack)

Toolkit 2026

เครื่องมือ AI	จุดเด่นเฉพาะด้าน	การประยุกต์ใช้ในงานวิจัย มจร	ข้อพึงระวัง
Google NotebookLM	Grounding เฉพาะไฟล์ที่เราอัปโหลด (PDF สูงสุด 50 ไฟล์) ไร้ Hallucination	สรุปคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับแปล, งานวิจัย มจร ในอดีต, สังเคราะห์กรอบทฤษฎี	ต้องเตรียมไฟล์ PDF ต้นฉบับที่มีคุณภาพและ OCR ชัดเจน
Google Gemini 1.5/2.0	Context Window ขนาดใหญ่ (รองรับเอกสารยาวนับแสนคำ) ภาษาไทยเป็นธรรมชาติ	วิเคราะห์เปรียบเทียบวรรณกรรมเชิงพุทธ, ตรวจทานภาษาบทความวิจัย, แปลภาษา	ตรวจสอบเล่ม/ข้อของพระไตรปิฎกกับคัมภีร์จริงเสมอ
Perplexity / Scite.ai	ค้นหางานวิจัยพร้อม Citation จริง และวิเคราะห์ว่างานวิจัยอื่นสนับสนุนหรือคัดค้าน	ทบทวนวรรณกรรมสากล (TCI, Scopus), ค้นหาข้อโต้แย้งทางวิชาการ (Academic Gap)	ต้องคลิกลิงก์เข้าไปอ่านต้นฉบับจริงก่อนอ้างอิง
MCU E-Tipitaka & E-Theses	คลังข้อมูลพระไตรปิฎกภาษาบาลี-ไทย และวิทยานิพนธ์ มจร ของมหาวิทยาลัย	ค้นหาพุทธพจน์ พระสูตร พระวินัย พระอภิธรรม เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลให้ AI ประมวลผล	เป็นฐานข้อมูลหลัก (Primary Source) ที่ต้องใช้อ้างอิงเป็นทางการ

๓ ภาพรวมการนำ AI เข้าไปสนับสนุนโครงสร้างวิทยานิพนธ์ 5 บท

Overview Roadmap

- **บทที่ ๑ บทนำ:** AI ช่วยระดมสมองหา Research Gap, ขัดเกลาความสำคัญของปัญหา, ตั้งวัตถุประสงค์ตาม SMART criteria
- **บทที่ ๒ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง:** ใช้ NotebookLM สังเคราะห์หลักธรรมพระไตรปิฎก + ทฤษฎีสมัยใหม่ สร้างตาราง Matrix
- **บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย:** AI ช่วยร่างประเด็นคำถามสัมภาษณ์ (IOC), ตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- **บทที่ ๔ ผลการวิจัย:** ช่วยจัดกลุ่มรหัสแนวคิด (Thematic Coding) จากข้อมูลสัมภาษณ์, จัดรูปแบบตารางนำเสนอ
- **บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล:** ช่วยเปรียบเทียบผลวิจัยกับหลักพุทธธรรมและงานเดิม, ร่างข้อเสนอแนะเชิงพุทธศาสตร์ประยุกต์

เจาะลึกกระบวนการใช้ AI พัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ (บทที่ ๑ ถึง บทที่ ๓)

๔ บทที่ ๑: บทนำ และการพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพุทธบูรณาการ (Introduction & Proposal)

ขั้นตอนการปฏิบัติ:

1. ค้นหางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากคลังวิทยานิพนธ์ มจร (e-theses) 5-10 เล่ม
2. นำบทคัดย่อหรือบทสรุปใส่ใน Gemini เพื่อวิเคราะห์หาจุดที่ยังไม่มีใครศึกษา (Research Gap)
3. กำหนดตัวแปรต้น (หลักพุทธธรรม) และตัวแปรตาม (การประยุกต์ใช้/การแก้ปัญหาสังคม)
4. ใช้ AI ช่วยทดสอบความสอดคล้องระหว่าง ชื่อเรื่อง, วัตถุประสงค์, และขอบเขตการวิจัย

ตัวอย่าง Prompt สำหรับบทที่ ๑

```
"ท่านคือผู้เชี่ยวชาญการวิจัยทางพระพุทธศาสนาของ มจร
ข้าพเจ้าต้องการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง [หัวข้อชั่วคราว]
ช่วยวิเคราะห์และเสนอแนะ:
1) ปัญหาและความสำคัญตามสภาพสังคมปัจจุบัน
2) วัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ที่วัดผลได้ตามหลักวิชาการ
3) กรอบแนวคิดเชิงพุทธบูรณาการ (นำหลักธรรม [เช่น อิทธิบาท 4]
มาเชื่อมโยงกับการพัฒนา [เช่น ประสิทธิภาพการทำงาน])
4) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการ"
```

๕ บทที่ ๒: เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง & พระไตรปิฎกศึกษา (Literature Review)

สูตรเด็ด NotebookLM

บทที่ ๒ ในงานวิจัย มจร มีความพิเศษตรงที่ต้องค้นคว้า **คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา)** ควบคู่กับวรรณกรรมวิชาการสากล:

Workflow ด้วย NotebookLM (ไร้ข้อผิดพลาด):

1. รวบรวมไฟล์ PDF พระสูตร/พระอภิธรรมที่เกี่ยวข้องจาก MCU E-Tipitaka
2. รวบรวมงานวิจัยและตำราวิชาการ 20-30 เล่ม ใส่ใน Notebook เดียวกัน
3. สั่งให้ระบบสร้าง *Synthesis Table* สรุปความหมายของหลักธรรมตามลำดับคัมภีร์
4. ตรวจสอบเลข เล่ม/ข้อ/หน้า จาก Citation Badge ของ NotebookLM กับหนังสือจริง

ตัวอย่าง Prompt สังเคราะห์หลักธรรม

```
"จากเอกสารทั้งหมดที่อัปโหลด ช่วยสร้างตารางสังเคราะห์หลักธรรม
'[ชื่อหลักธรรม]' โดยสรุป:
1) ความหมายในพระสูตร / คัมภีร์พระไตรปิฎก
2) การอธิบายขยายความในชั้นอรรถกถา
3) การประยุกต์ใช้ในทัศนะของนักวิชาการร่วมสมัย
4) สรุปกรอบสังเคราะห์เป็นภาษาเชิงวิชาการสำหรับบทที่ 2
(ให้ระบุแหล่งอ้างอิงทุกจุดเพื่อการสอบทาน)"
```

๖ บทที่ ๓: วิธีดำเนินการวิจัย และการสร้างเครื่องมือ (Methodology & Tool Design)

การนำ AI มาช่วยในระเบียบวิธีวิจัย:

- **งานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary):** จัดทำเกณฑ์คัดเลือกคัมภีร์ (Inclusion/Exclusion Criteria)
- **งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative):** ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ/พระเถระ
- **งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative):** ช่วยร่างข้อคำถามแบบสอบถามตามมาตรวัด Likert 5 ระดับ ให้ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

ตัวอย่าง Prompt ร่างข้อคำถาม IOC

```
"จากวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่ [X]: '[ระบุวัตถุประสงค์]'
และนิยามเชิงปฏิบัติการ: '[ระบุนิยาม]'
ช่วยร่างข้อคำถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 5 ข้อ สำหรับสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
โดยข้อคำถามต้องมีความชัดเจน ไม่ชี้นำ (Neutral) และสะท้อนประเด็นเชิงพุทธศาสตร์เพื่อประเมินความตรง (IOC)"
```

การวิเคราะห์ข้อมูล (บทที่ ๔ - ๕) และข้อกำหนดการส่งเล่มวิทยานิพนธ์

๗ บทที่ ๔ และ ๕: การวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายผลเชิงพุทธ และข้อเสนอแนะ

บทที่ ๔: วิเคราะห์ผลและสังเคราะห์โมเดล

- ใช้ AI ช่วยจัดหมวดหมู่ข้อมูลสัมภาษณ์ (Thematic Coding) ตัดถ้อยคำฟุ่มเฟือย
- ช่วยสรุปแก่นความคิด (Core Concepts) นำไปสู่การสร้างโมเดลเชิงพุทธบูรณาการ (เช่น พุทธนวัตกรรม หรือ รูปแบบการพัฒนา)

บทที่ ๕: การอภิปรายผล (Discussion)

- วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อค้นพบของเรา กับงานวิจัยของนักวิชาการท่านอื่นว่า *สอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใด*
- นำหลักธรรมในบทที่ ๒ มาอธิบายหนุนผลการวิจัย ให้เกิดน้ำหนักทางวิชาการพุทธศาสตร์

Prompt ตัวอย่างสำหรับบทที่ ๕ (อภิปรายผล)

```
"ผลการวิจัยของข้าพเจ้าพบว่า '[ระบุผลวิจัย]' ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ [ระบุผู้วิจัยเดิม] แต่มีประเด็นที่ค้นพบใหม่คือ '[ระบุจุดเด่น]'
ช่วยร่างโครงสร้างการอภิปรายผลเชิงวิชาการ โดยเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม '[ระบุหลักธรรม]'
อธิบายให้เห็นว่าหลักธรรมดังกล่าวช่วยสนับสนุนหรืออธิบายปรากฏการณ์นี้ได้อย่างไร โดยใช้ภาษาทางการทางวิชาการ มจร"
```

๘ ขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้อง (Verification & Anti-Hallucination)

ข้อพึงระวังวิกฤต

ระวัง: AI อาจอ้างเลขพระไตรปิฎกปลอม!
โมเดล AI ทั่วไปมักจำโครงสร้างบาลีได้แต่สับสนเรื่อง เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ระบุว่าอยู่ใน "ม.ม. 13/245" แต่ความจริงอยู่เล่มอื่น

กฎเหล็ก 3 ขั้นตอนในการตรวจทาน:

1. **เปิดเทียบเล่มจริง:** ทุกครั้งที่ AI ยกบาลีพุทธพจน์ ต้องเปิด MCU E-Tipitaka สอบทานต้นฉบับภาษาไทยและบาลี
2. **ตรวจสอบ Citation:** ตรวจสอบว่าชื่อนักวิจัย ปีที่พิมพ์ และวารสาร มีอยู่จริงในฐานข้อมูล TCI/Google Scholar
3. **ไม่คัดลอกทั้งดุ้น:** ให้นำไอเดียมาเรียบเรียงใหม่ด้วยสำนวนภาษาทางวิชาการของตนเอง (Paraphrasing)

รูปแบบการเขียนระบุการใช้ AI ในกิตติกรรมประกาศ (Sample Acknowledgement):

> *"ผู้วิจัยขอแจ้งให้ทราบว่า ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ได้มีการนำระบบปัญญาประดิษฐ์ [ระบุชื่อ เช่น Google NotebookLM และ Google Gemini] มาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการวิจัย ในส่วนของการสืบค้นวรรณกรรมเบื้องต้น การจัดระเบียบโครงสร้างเนื้อหา และการตรวจสอบความสละสลวยทางภาษา โดยไม่ได้ใช้สร้างเนื้อหาหรือข้อค้นพบแทนผู้วิจัย และผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การอ้างอิงพระไตรปิฎก และเอกสารวิชาการทั้งหมดด้วยตนเอง"*

๙ บริการสนับสนุนและคลินิกวิจัยดิจิทัล วส.พุทธโสธร

ศูนย์ดาวน์โหลดแบบฟอร์ม & คู่มือ
ดาวน์โหลดคู่มือวิจัย คู่มือจัดหน้า และเทมเพลตวิทยานิพนธ์ มจร ได้ที่เมนูศูนย์ดาวน์โหลดของเว็บไซต์

ระบบสืบค้น AI อัจฉริยะ
ทดลองถามตอบข้อมูลงานบริการและระเบียบการวิจัยผ่านระบบ ITSothorn AI Assistant (Gemini)

คลินิกคอมพิวเตอร์และสถิติ
ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ชั้น 3 อาคารพระพรหมคุณาภรณ์ ให้บริการซอฟต์แวร์วิเคราะห์สถิติและฐานข้อมูล